

Non-governmental Organization
International Center of Scientific Research



PROCEEDINGS OF THE VIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND THEORETICAL CONFERENCE

SCIENCE OF XXI CENTURY:
DEVELOPMENT, MAIN
THEORIES AND
ACHIEVEMENTS

02.05.2025

THE HAGUE,
NETHERLANDS



SCIENTIA

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

with the proceedings of the

VIII International Scientific and Theoretical Conference

**Science of XXI century:
development, main
theories and achievements**

02.05.2025

The Hague, Netherlands

The Hague, 2025



Chairman of the Organizing Committee: Goldenblat M.

Responsible for the layout: Bilous T.

Responsible designer: Bondarenko I.

- S 40 **Science of XXI century: development, main theories and achievements:**
collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the VIII
International Scientific and Theoretical Conference, May 2, 2025. The
Hague, Netherlands: International Center of Scientific Research.

ISBN 979-8-89660-278-1 (series)  Bowker

DOI 10.36074/scientia-02.05.2025

Papers of participants of the VIII International Multidisciplinary Scientific and Theoretical Conference «Science of XXI century: development, main theories and achievements», held on May 2, 2025 in The Hague are presented in the collection of scientific papers.

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences and registered for holding on the territory of Ukraine in UKRISTEI (Certificate № 126 dated January 6th, 2025).



Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0) at the www.previous.scientia.report.

UDC 082:001

Мартинчук Матвій Олександрович

здобувач вищої освіти медичного факультету № 2

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Садовнича Олена Володимирівна

старший викладач ЗВО кафедри мовної підготовки,

кандидат філологічних наук

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

НОМІНАТИВНА ФУНКЦІЯ ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНІВ У СУДОВО-МЕДИЧНОМУ ОПИСІ УШКОДЖЕНЬ

Вступ. Ще з античних часів у медичній практиці європейського простору широко застосовувались грецькі та латинські терміноелементи, які стали основою професійної мови лікаря. Ця традиція зберігається й дотепер, адже саме класичні мови виступають універсальним засобом міжпрофесійного та міжнародного порозуміння у галузі медицини. У контексті глобалізації та стандартизації медичних знань, володіння грецькою та латинською термінологічною системою є невіддільним складником професійної компетентності сучасного лікаря. Здатність до морфологічного аналізу термінів сприяє не лише точності діагностичних і терапевтичних рішень, але й ефективності професійної комунікації на міжнародному рівні. Знання, пов'язані з темою судово-медичної термінології, особливо актуальні в контексті експертної діяльності, оскільки забезпечують чітке й уніфіковане розуміння обставин ушкоджень і причин смерті.

Метою є дослідження морфологічної структури медичних термінів, що вживаються у практиці судово-медичної експертизи під час опису ушкоджень, з урахуванням їх етимології та семантики, на основі сучасних фахових джерел.

Результати дослідження. Більшість термінів цієї тематики мають грецьке походження, бо грецькі слова найчастіше описують патологічні стани, а судово-медична експертиза та ушкодження пов'язані з даним станом. Досліджуючи цю лексику, виявлено, що більшість лексичних одиниць із судово-медичної експертизи утворюються за допомогою загальних принципів творення клінічних термінів:

- поєднання основ;
- утворення словосполучень;
- додавання суфіксів або префіксів до терміну.

Проаналізуємо ці способи творення термінів детальніше.

1. **Поєднання основ.** У судово-медичній термінології поширене утворення складних слів через поєднання двох або більше основ. Між основами обов'язково знаходиться сполучний голосний, а в деяких випадках у таких новотворах є суфікси і префікси. Тому можна виділити таку схему утворення термінів: + [основа 1] + [сполучний голосний] + [основа 2]. Такі терміноелементи вказують на складні змістовні процеси та поняття та процеси, наприклад: *angionecrosis* (змертвіння судин) [angi-]+[o]+ [necrosis].

2. **Утворення словосполучень,** що позначають комплексні поняття. Утворюються за схемою: Nomen substantivum/ Nom.sg. (іменник у Н.в.) + Nomen substantivum/Gen.sg. (іменник у Р.в.), тобто за принципом неузгодженого означення; Nomen adjectivum/ Nom.sg. (прикметник у Н.в.) + Nomen substantivum/ Nom.sg. (іменник у Н.в.), наприклад: *causa mortis* – причина смерті, *rigor mortis* – трупне задубіння, *examinatio traumatologica* – травматологічне обстеження.

3. **Додавання суфіксів або префіксів до терміну.** Найчастіше префікси та суфікси додають до термінів, зокрема і судово-медичної експертизи, щоб показати їх локалізацію та патологічний стан. Утворюються за схемами: [префікс] + [корінь], [корінь] + [суфікс]. Приклади: *postmortis* (стан після смерті) [post-]+ [mortis], *necrosis* – змертвіння [necr(o)] + [-osis].

В клінічній термінології судово-медичної експертизи із ушкодженнями, як було зазначено раніше, описуємо патологічні стани різних тканин, органів, стану тіла. Пропонуємо зосередитись на термінології, безпосередньо пов'язаній з діагностикою, бо будь-який експерт починає з аналізу тіла, щоб зрозуміти з чим він має справу.

Під час опису патологічних процесів чи ушкоджень, зустрічаємо такі терміни: ***examinatio*** – для позначення обстеження макросистем (систем органів), наприклад: *examinatio cadaveris*, *examinatio circulatoria*, *examinatio traumatologica*; ***inspectio*** – візуальний огляд: *inspectio corporis*, *inspectio loci criminis*, *inspectio cutis*; ***determinatio*** – процес встановлення певного факту під час експертизи: *determinatio causae mortis*, *determinatio gradus laesionis*, *determinatio aetatis*.

Після опису певних діагностик та обстежень тіла, доцільно класифікувати терміни, що описують типи поранень на тілі людини. Для цього вдамося до класифікації від найменших ушкоджень до найбільш руйнівних: *contusio* – контузія, ушкодження тіла внаслідок механічної дії ззовні, забите місце; *luxatio* – вивих; *abrasio* – зсадина; *compressio* – здавлення; *vulnus* – рана.

Останнє з ушкоджень, рана має різне походження, тому виділяють такі підвиди: *vulnus incisum* (різана рана), *vulnus punctum* (колота рана), *vulnus laceratum* (рвана рана), *vulnus sclopetarium* (вогнепальна рана), *vulnus caesum* (рубана рана), *vulnus morsum* (кусана рана), *vulnus contusum* (забита рана), *vulnus ulcerosum* (виразкова рана).

Звертаючись до описів патологічних станів органів і тканин варто згадати про такі терміни: *inflammatio* – запалення, *ischemia* – порушення кровопостачання, *haemorrhagia* – кровотеча, *putrefactio* – гниття. На прикладі цих слів ми бачимо активне використання кінцевих терміноелементів та префіксів для позначення патологічних станів, про які вже раніше зазначалося.

Після аналізу загальновживаних слів в судово-медичній експертизі, пропонуємо перейти до не менш важливої тематики – термінів, що пов'язані зі станом тіла, кінцевим етапом експертизи – описом смерті. Але перед тим, як розібрати стани організму після смерті, розберемо основні поняття, що пов'язані з нею. Так, наука, що вивчає її називається *thanatologia* (грец. *thanat* – смерть, *logia* – наука). Основні терміни, що використовують судмедексперти: причина смерті (*causa mortis*), ознаки смерті (*signa mortis*) та час смерті (*tempus mortis*). Як бачимо, для опису використовується латинський еквівалент – *mors, mortis f.*

Що ж до безпосередньо станів тіла, виділяємо: *rigor mortis* (трупне задубіння), *livores mortis/cadaverici/hypostatici* (трупні плями), *algor mortis* (трупне охолодження), *spasmus cadaveris* (трупне скорочення м'язів).

Розтин трупа латинською називається *autopsia* (грец. *autos* – сам, *opsia* – бачення, «особисте бачення» або навіть «очевидність»), тобто посмертне дослідження тіла, тобто коли лікар «власними очима» бачить внутрішні органи та вивчає причину смерті. Розрізняють декілька видів аутопсій: клінічна (*autopsia clinica*) проводиться з метою встановлення або підтвердження клінічного діагнозу після смерті пацієнта, особливо у випадках незрозумілої або раптової смерті, а також для медичної статистики та навчання, а також *autopsia medicolegale* (судово-медична аутопсія), на відміну від клінічної, виконується в межах кримінального чи цивільного провадження, коли необхідно з'ясувати обставини, механізм або причину смерті, яка могла настати внаслідок насильства, нещасного випадку чи інших підозрілих обставин.

Є певний протокол проведення аутопсій, де на першому етапі виконується *incisio*, тобто виконання розрізу шкіри та м'яких тканин з метою

доступу до внутрішніх органів. Далі здійснюється *examen corporis*, тобто зовнішній огляд тіла: фіксуються зміни шкіри, наявність травм, крововиливів, висипів тощо. Заключним етапом є *examen viscerum* — внутрішній огляд органів черепної, грудної та черевної порожнини.

Висновок. Отже, латинська мова продовжує виконувати ключову номінативну функцію в сучасній судово-медичній термінології, забезпечуючи точність, уніфікованість і міжнародну зрозумілість опису патологічних станів та ушкоджень. Уніфікована латинська терміносистема дозволяє фахівцям точно фіксувати медико-юридичні факти, описувати типи поранень і патологічні зміни, встановлювати причини смерті, а також виконувати експертну діяльність відповідно до міжнародних стандартів. Таким чином, знання латинської термінології є не лише складовою фахової мовної компетентності, а й важливим інструментом юридичної об'єктивності та медичної доказовості в процесі експертизи.

Список використаних джерел:

1. Barbil, O. V., & Shepa, N. S. (2012). *Ukrainsko-latynskyi slovnyk klinichnykh terminiv* [Ukrainian-Latin dictionary of clinical terms]. Uzhhorod.
2. Erhard, N. M., Bilyakov, A. M., & Mykhailychenko, B. V. (2021). *Praktykum dlia samostiinoi pidhotovky studentiv z navchal'noi dysypliny "Sudova medytsyna": Navchal'nyi posibnyk* [Practicum for independent student training in the course "Forensic medicine": Educational manual]. Kyiv.
3. Kiselova, O. H., & Nikolenko, O. I. (n.d.). *Leksychnyi dodatok z dysypliny "Latyns'ka mova ta medychna terminolohiia"* [Lexical appendix for the course "Latin language and medical terminology"] (pp. 78–79).
4. *Latyns'ka mova ta osnovy medychnoi terminolohii* [Latin language and fundamentals of medical terminology]. (2015). Navchal'nyi posibnyk dlia studentiv 1 kursu mizhnarodnykh fakultetiv. Zaporizhzhia.
5. Zahorulko, L. A. (2018). *Latyns'ka mova z medychnoiu terminolohiieiu: Pidruchnyk* [Latin language with medical terminology: Textbook]. Vinnytsia: Nova Knyha.